
МЕТОДОЛОГІЯ І ТЕОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

УДК 378.147:78

DOI 10.31654/2663-4902-2019-PP-1-9-14

Гао Юань

аспірант факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕДАГОГІВ-МУЗИКАНТІВ

У статті подано теоретичний аналіз наукових підходів до понять "інноваційність", "інноваційний потенціал", "інноваційний потенціал особистості". На основі методологічного аналізу автор розглядає основні складові інноваційного потенціалу особистості й уточнює складові компоненти поняття "інноваційний потенціал педагога-музиканта": мотиваційно-ціннісний, когнітивний, суб'єктно-операційний та рефлексивний.

Ключові слова: інноваційність, інноваційний потенціал, інноваційний потенціал особистості, педагог-музикант.

Постановка проблеми. Узагальнюючи розробки дослідників проблеми інноваційного потенціалу особистості, зазначимо, що ключовими аспектами її розуміння є: перебіг основних психічних процесів особистості; детермінанта пізнавальної діяльності, обсяг і якість інформації, яку має особистість на конкретний момент; психологічні якості, які актуалізуються з ініціативи самого суб'єкта; взаємозв'язок між внутрішніми процесами та їх проявом ззовні.

У цьому контексті нам імпонує думка М. Яковенко про інноваційність як якісну інтегральну характеристику особистості, що включає в себе сукупність окремих властивостей [13].

Психолого-педагогічна наука розглядає інноваційність як окрему характеристику суб'єкта інноваційної діяльності, як його здатність сприймати, оцінювати та здійснювати впровадження нових ідей та технологій. Виходячи з того, що інноваційність сприяє перебігу інноваційних процесів, дане поняття можна трактувати як окрему здібність, передусім інтелектуальну, що є важливою передумовою успішного здійснення інноваційної діяльності у матеріальній або духовній сфері.

Як зазначає П. Фролов, інноваційність може бути розглянута не тільки як відносно самостійна, окрема, ізольована особистісна риса, але і як певна типотворювальна ознака, "особистісний синдром" [12, с. 210], ядром якої є інноваційний потенціал особистості. Таким чином, проблема інноваційності актуалізує дослідження науковців у напрямку такої категорії, як інноваційний потенціал особистості.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Поняття "інноваційний потенціал особистості" не має усталеного визначення. Науковці розглядають поняття "інноваційний потенціал особистості" у різних аспектах, а саме: у феноменологічному просторі (Ю. Власенко); як певний комплекс соціально-антропологічних якостей, що ініціюють нададаптивну активність людини та забезпечують психологічну готовність генерувати, сприймати, реалізовувати нововведення, а також вчасно відмовлятися від застарілих недоцільних способів діяльності (О. Михайлова); як підґрунтя для розгортання інноваційної поведінки та інноваційної діяльності як проявів нададаптивної активності людини (Е. Галанжинський, В. Клочко, О. Кузнєцова, О. Саннікова та інші). Варіанти уявлень щодо структури інноваційного потенціалу особистості подано у наукових розвідках М. Белан, Г. Герасимова, Л. Ілюхіної, Ю. Кучерявої, Л. Овсянкіної та інших).

Узагальнення та зіставлення наукових досліджень структури інноваційного потенціалу особистості дозволило зробити висновок, що у авторів спостерігається розбіжність у формулюванні, визначенні змісту, описові структурних компонентів досліджуваного поняття.

Мета даної статті полягає в окресленні змісту та структури інноваційного потенціалу педагога-музиканта на основі існуючих точок зору і варіантів трактувань, поданих у науковій літературі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як сутнісна категорія інноваційний потенціал характеризує здатність людини до осмисленого, диференційованого сприйняття інновацій в образі світу, з яким він взаємодіє. Як динамічна характеристика інноваційний потенціал відображає генералізовану властивість особистості здійснювати активно-перетворювальний спосіб взаємодії зі світом, визначаючи перспективу ставлення людини до світу і самої себе [11].

У своїй розвідці зосередимо увагу на потрактуванні інноваційного потенціалу особистості Ю. Власенко. Автор рельєфно та об'ємно характеризує дане поняття як динамічну поліфункціональну складну систему, що характеризує можливості людини до диференційованої, усвідомленої, активної інноваційної взаємодії зі світом на різних рівнях: із природою як середовищем, із соціумом, в межах культури, а також на вищому рівні – організації власного життя.

На нашу думку, таке широке розуміння Ю. Власенко інноваційного потенціалу особистості скероване тенденціями сучасної наукової парадигми щодо "людини, яка змінюється у мінливому світі" [6].

Цілком слушними вважаємо твердження Ю. Власенко, що інноваційний потенціал особистості характеризує здатність людини до конструктивного, нестереотипного мислення та поведінки в новій ситуації, до виявлення нових способів вирішення проблем, усвідомлення та розвитку свого інноваційного досвіду. Основними компонентами інноваційного потенціалу, на думку дослідниці, є потенційні можливості людини у гносеологічному (можливість виявлення нового інформаційного простору та орієнтації в ньому), аксіологічному (можливість адекватної оцінки нового явища), праксеологічному (можливість ефективно діяти в новій ситуації) аспектах [3].

З точки зору синергетичної парадигми характеризує інноваційний потенціал особистості І. Миронова і подає його як складну синергетичну конструкцію, в якій переплітаються і співвідносяться особистісні цінності (цінності-цілі, цінності-відносини, цінності-освіти, цінності-засоби, цінності-якості), здібності і можливості особистості (обсяг і якість наявних знань, умінь і навичок, особистий досвід), індивідуальні особливості особистості різних психічних процесів (увага, пам'ять, мислення), біологічно обумовлені особливості особистості (темперамент, задатки, звички, інстинкти тощо), стійкість особистості як сталість і протидія зовнішнім та внутрішнім несприятливим впливам інноваційного середовища; цілепокладання особистості в досягненні поставлених цілей, орієнтованої не так на корисний результат, як на прагнення, насамперед, реалізувати свій інноваційний потенціал; індивідуальність особистості як уміння особистості здійснювати саморозвиток і знаходити адекватні способи розкриття та нарощування своїх прихованих можливостей і здібностей, накопичуючи особистісний ресурс для виконання будь-якого завдання та досягнення певної мети [8].

Заглиблюючись у проблему структурних складових інноваційного потенціалу педагогів-музикантів, ми дослідили праці українських і російських науковців (М. Белан, А. Бефані, Є. Галанжинський, О. Зеленіна, В. Клочко, Ю. Кучерява, О. Михайлова, Л. Овсянкіна, Т. Терехова), у яких з різних позицій згенеровані основні сукупності характеристик даного феномену.

На увагу заслугоує запропонована структура інноваційного потенціалу особистості Л. Овсянкіною, яка розглядає даний феномен крізь призму функціонування мотиваційної, емоційно-вольової сфери, пізнавальних процесів та індивідуально-психологічних особливостей і визначає інноваційний потенціал педагога як сукупність соціокультурних і творчих характеристик його особистості, готовність вдосконалювати педагогічну діяльність. Такими характеристиками є бажання і

можливості розвивати свої інтереси, уявлення, здатність шукати і впроваджувати власні нетрадиційні шляхи оптимізації навчально-виховного процесу [10].

М. Белан подає інноваційний потенціал як ресурс, який включає такі компоненти, як мотиваційний, самооцінка, ціннісно-смысловий, комунікативний [1, с. 31].

З точки зору А. Бефані, інноваційний потенціал особистості має таку структуру: ціннісно-мотиваційний блок, загальні розумові здібності, особливості соціального інтелекту, інтегральні соціально-психологічні характеристики особистості [2, с. 18-25].

На думку Ю. Кучерявої, інноваційний потенціал визначається рівнем сформованості наступних компонентів: потребою та умінням визначення педагогічної проблеми; бажанням вести науково-пошукову роботу; введенням інновацій у навчальний процес; володінням методиками авторських розробок, готовністю до експерименту; здатністю здійснювати інноваційну діяльність. Він виявляється також у прагненні педагога до активної творчої позиції у професійній діяльності [7].

Згідно з висновками В. Ключко та Е. Галажинського, інноваційний потенціал містить: особистісні якості (толерантність до невизначеності, здатність до виправданого ризику, відповідальність, потреба у самореалізації, мотивація досягнення, рефлексивність, креативність (якості інтелекту, інтелектуальна ініціативність); компетенції, передусім такі, як проектна, комунікативна, інформаційна; вітальність – особливості ціннісно-смыслові організації життєвого світу, життєстійкість, суверенність, працездатність, мобілізаційний потенціал, рівень саморегуляції, орієнтація на певну якість життя [5].

О. Михайлова вважає, що інноваційний потенціал особистості складається з трьох основних інтегративних компонентів: креативність, інноваційність, створення [9].

О. Зеленіна розглядає інноваційний потенціал педагога як комплекс професійно значущих особистісних якостей, які поновлюються довільно, тобто скеровуються самою особистістю відповідно до поставлених цілей інноваційної діяльності. Структуру інноваційного потенціалу у дослідженні автора подано двома складовими: операціональною, пов'язаною зі специфікою інноваційної діяльності, і особистісною, що дозволяє педагогу шляхом прояву своїх професійно значущих особистісних якостей ефективно брати участь в інноваційній діяльності [4]. Найбільш розгорнуто структуру інноваційного потенціалу особистості – на елементному, компонентному та субсистемному рівнях – вивела Т. Терехова. У дослідженнях науковця організація структури інноваційного потенціалу особистості на елементному рівні представлена взаємопов'язаними складовими: волюва регуляція; особистісна готовність до змін; креативність та інноваційність як особистісні характеристики; лояльність до професійної діяльності; особистісні цінності; смислові утворення; соціальна (інноваційна) роль; лояльність до конкретної праці в рамках інноваційного процесу; самосвідомість; інтерес як характеристика і емоція; конформізм; саморегуляція; мотиви досягнення і соціального визнання. Організація структури інноваційного потенціалу особистості на компонентному рівні подано наступними складовими: компонент мотивів, компонент самооцінки, компонент особистісних смислів, комунікативний компонент; на субсистемному рівні – трьома складовими категоріями: когнітивною, смисловою і категорією впровадження [11].

Узагальнення та зіставлення наукових досліджень структури інноваційного потенціалу особистості дозволило зробити загальні висновки і визначити власний варіант структури інноваційного потенціалу педагога-музиканта, у якій ми виділяємо чотири компонентні блоки – мотиваційно-ціннісний, когнітивний, суб'єктно-операційний та рефлексивний.

Висновки. Феномен інноваційного потенціалу педагога-музиканта – складний інтегративний комплекс якостей особистості, розвиток якого залежить від багатьох факторів, обумовлюється різними передумовами і має певні шляхи розгортання потенційних, професійно-особистісних ресурсів. В рамках теоретичної частини дослідження структури інноваційного потенціалу особистості окреслено концептуальні засади інноваційного потенціалу педагога-музиканта, реалізація якого в практику мистецької освіти, на наш погляд, необхідна.

Література

1. Белан М. А. Смысловое наполнение инновационного потенциала личности. *Психология в экономике и управлении*. 2015. Т. 7. № 1. С. 36–42. DOI: 10.17150/2225-7845.2015.7(1).36–42. URL: <http://journalpsy.isea.ru/reader/article.aspx?id=20204>
2. Бефани А. А. Личность в ситуациях неопределенности и ее инновационный потенциал. *Вестник Одесского национального университета*. Серия "Психология". 2010. Т. 15. № 11–2. С. 18–25.
3. Власенко Ю. А. Психологічний аналіз інноваційного потенціалу особистості: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01. Одеса: ОНУ ім. Мечникова, 2003. 19 с.
4. Зеленина Е. В. К вопросу об актуализации инновационного потенциала педагога. *Мир науки, культуры, образования*. Вып. № 5 (42). С. 196–199. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-ob-aktualizatsii-innovatsionnogo-potentsiala-pedagoga>
5. Клочко В. Е., Галажинский Э. В. Инновационный потенциал личности: системно-антропологический контекст. *Вестник Томского государственного университета*. 2009. № 325. С. 146–151. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/innovatsionnyy-potentsial-lichnosti-sistemno-antropologicheskii-kontekst>
6. Кузнецова О. В. Факторна структура простору адаптивно-інновативних характеристик особистості. *Наука і освіта*. 2015. № 11–12. С. 66–73. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2015_11-12_13.
7. Кучерява Ю. В. Роль післядипломної педагогічної освіти у розвитку інноваційного потенціалу педагога. *Теорія та методика управління освітою*. 2011. № 7. 2011. URL: <http://umo.edu.ua/katalogh-vidanj/elektronne-naukove-fakhove-vidannja-teorija-ta-metodika-upravlinnja-osvitoju-vipusk-7-2011>.
8. Миронова І. В. Инновационный потенциал личности как категория научного феномена. URL: https://interactive-plus.ru/article/15507/discussion_platform.
9. Михайлова О. Б. Структура инновационного потенциала личности. *Вестник Новосибирского государственного университета*. Серия "Психология". 2012. Т. 6. № 1. С. 26–31. URL: <http://www.nsu.ru/xmlui/handle/nsu/1961>.
10. Овсянкіна Л. А. Проблеми впровадження сучасних інформаційних технологій в гуманітарній освіті. URL: <http://pgk.npu.edu.ua/index.php/--2-25/91-l-r-4>.
11. Терехова Т. А., Белан М. А. Структурно-уровневая модель инновационного потенциала личности. *Baikal Research Journal*. 2016. Т. 7. № 2. DOI: 10.17150/2411-6262.2016.7(2).24. URL: <http://eizvestia.isea.ru/reader/article.aspx?id=20687>.
12. Фролов П. Д. Інноваційна активність особистості: сутність та методичні засоби вивчення. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія "Психологічні науки" / Чернігівський нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. Чернігів, 2011. Вип. 94. Т. 2. С. 209–213.
13. Яковенко М. Л. Розвиток інноваційної активності студентства в умовах оновлення вищої школи України: автореф. дис. ... канд. соціол. наук: 22.00.04. Харків: Харківський національний ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2003. 20 с.

References

1. Belan, M. A. (2015). Smyslovoye napolneniye ynnovatsyonnoho potentsyala lychnosty [The semantic content of the innovative potential of the individual] *Psykholohyia v ekonomyke y upravlenyy – Psychology in Economics and Management*. Vol. 7, 1. 36–42. DOI: 10.17150/2225-7845.2015.7(1).36–42. URL: <http://journalpsy.isea.ru/reader/article.aspx?id=20204> [in Russian].
2. Befany, A. A. (2010). Lychnost v sytuatsiyakh neopredelennosty i yeye ynnovatsyonnyi potentsyal [Personality in situations of uncertainty and its innovative potential] *Vestnyk Odesskoho natsyonalnoho unyversyteta. Seriya "Psykholohyia" – Bulletin of Odessa National University. Series "Psychology"*, Vol. 15, 11–12, 18–25 [in Russian].
3. Vlasenko, Yu. A. (2003). Psykholohichnyi analiz innovatsiinoho potentsialu osobystosti [Psychological analysis of the innovative potential of the individual] *Extended abstract of candidate's thesis*. Odesa: ONU im. Mechnykova [in Ukrainian].
4. Zelenyna, Ye. B. K voprosu ob aktualyzatsyy ynnovatsyonnoho potentsyala pedahoha [On the issue of updatin.g the innovative potential of a teacher] *Myr nauky, kultury, obrazovaniya – World of science, culture, education*. (5 (42)). 196–199. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-ob-aktualizatsii-innovatsionnogo-potentsiala-pedagoga> [in Russian].

5. Klochko, V. E. & Halazhynskiy, E. V. (2009). Ynnovatsyonnyi potentsyal lychnosty: systemno-antropolohycheskyi kontekst [The innovative potential of the personality: systemic-anthropological context] *Vestnyk Tomskoho hosudarstvennoho unyversyteta – Bulletin of Tomsk State University*, 325. 146–151. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/innovatsionnyy-potentsial-lichnosti-sistemno-antropologicheskyy-kontekst> [in Russian].
6. Kuznietsova, O. V. (2015). Faktorna struktura prostoru adaptivno-innovativnykh kharakterystyk osobystosti [The factor structure of the space of adaptive-innovative personality traits] *Nauka i osvita – Science and education*, 11–12. 66–73. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2015_11-12_13 [in Ukrainian].
7. Kucheriava, Yu. V. (2011). Rol pisladyplomnoi pedahohichnoi osvity u rozvytku innovatsiinoho potentsialu pedahoha [The role of postgraduate teacher education in the development of teacher's innovative potential] *Teoriia ta metodyka upravlinnia osvitoiu – Theory and methodology of educational management*, 7. URL: <http://umo.edu.ua/katalogh-vidanj/elektronne-naukove-fakhove-vidannja-teoriia-ta-metodika-upravlinnja-osvitoju-vipusk-7-2011> [in Ukrainian].
8. Myronova, I. V. *Ynnovatsyonnyi potentsyal lychnosty kak katehoryia nauchnoho fenomena* [The innovative potential of the individual as a category of scientific phenomenon]. URL: https://interactive-plus.ru/article/15507/discussion_platform [in Russian].
9. Mykhailova, O. B. (2012). Struktura ynnovatsyonnoho potentsyala lychnosty [The structure of the innovative potential of the individual]. *Вестник Новосибирского государственного университета. Серия "Психология" – Bulletin of the Novosibirsk State University. Psychology Series*, Vol. 6, 1. 26–31. URL: <http://www.nsu.ru/xmlui/handle/nsu/1961> [in Russian].
10. Ovsiankina, L. A. *Problemy vprovadzhennia suchasnykh informatsiinykh tekhnolohii v humanitarnii osviti* [Problems of implementation of modern information technologies in humanitarian education]. URL: <http://pgk.npu.edu.ua/index.php/~2-25/91-l-r-4> [in Ukrainian].
11. Terekhova, T. A., & Belan, M. A. (2016). Strukturno-urovnevaia model ynnovatsyonnoho potentsyala lychnosty [Structural-level model of the innovative potential of the individual] *Baikal Research Journal*. 2016, Vol. 7, 2. DOI: 10.17150/2411-6262.2016.7(2).24. URL: <http://eizvestia.isea.ru/reader/article.aspx?id=20687> [in Russian].
12. Frolov, P. D. (2011). Innovatsiina aktyvnist osobystosti: sutnist ta metodychni zasoby vyvchennia [Innovative personality activity: the essence and methodological means of study] *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Seriya "Psykhologichni nauky" – Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Series "Psychological sciences"*. Chernihiv, (94 (2)). 209–213 [in Ukrainian].
13. Yakovenko, M. L. (2003). Rozvytok innovatsiinoi aktyvnosti studentstva v umovakh onovlennia vyshchoi shkoly Ukrainy [Development of innovative activity of students in the conditions of updating of high school of Ukraine]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv: Kharkivskiy natsionalnyi un-t im. V. N. Karazina [in Ukrainian].

Гао Юань

аспирант факультета искусств имени Анатолия Авдеевского Национального педагогического университета имени М. П. Драгоманова

СОДЕРЖАНИЕ И СТРУКТУРА ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА ПЕДАГОГОВ-МУЗЫКАНТОВ

В статье представлен теоретический анализ научных подходов к понятиям "инновационность", "инновационный потенциал", "инновационный потенциал личности". На основе методологического анализа автор рассматривает основные составляющие инновационного потенциала личности и уточняет компоненты понятия "инновационный потенциал педагога-музыканта": мотивационно-ценностный, когнитивный, субъектно-операционный и рефлексивный.

Ключевые слова: инновационный потенциал, инновационный потенциал личности, педагог-музыкант.

Gao Iyuan

Postgraduate student, Anatoly Avdiievsky Faculty of Arts,
National Pedagogical Dragomanov University

**CONTENT AND STRUCTURE OF THE INNOVATIVE CAPACITY
OF A MUSIC TEACHER**

The article presents theoretical analysis of scientific approaches to the concepts of "innovation", "innovative capacity", and "the innovative capacity of an individual". Taking into account the methodological analysis, the author considers the main components of the innovative capacity of an individual and clarifies the components of the concept "the innovative capacity of a music teacher": the motivational value aspect, the cognitive aspect, the aspect of subject activity and the reflexive component.

Psychological and pedagogical sciences define innovations as a separate characteristic of the subject of innovative activities, their ability to perceive, assess and implement new ideas and techniques. Assuming that innovations facilitate the flow of innovation processes, this concept can be interpreted as a distinct capability, especially an intellectual one, which is an integral factor for successful implementation of innovations in material and spiritual spheres.

As the essential category, the innovative capacity describes the human capacity for a meaningful and differentiated perception of innovations in the world with which one interacts.

The phenomenon of innovative capacity of a music teacher is a complex integrative unity of personal traits, the development of which depends on many factors, is driven by different preconditions and has some ways to deploy potential, professional and personal resources. Within the theoretical part of the research of the innovative capacity structure of an individual, the conceptual elements of the innovative capacity of a music teacher are defined, which are considered to be important to implement in art studies.

Key words: innovations, innovative capacity, innovative capacity of an individual, music teacher.